

HUUB OOSTERHUIS

Meld je aan voor onze nieuwsbrief om op de hoogte te blijven van
de nieuwste boeken van Ambo|Anthos *uitgevers* via
amboanthos.nl/nieuwsbrief.

MARC VAN DIJK

HUUB OOSTERHUIS

DE BIOGRAFIE

AMBO|ANTHOS
AMSTERDAM

Dit is een geactualiseerde heruitgave van
De paus van Amsterdam. Biografie van Huub Oosterhuis,
in 2013 verschenen bij Uitgeverij Atlas Contact.

Dit boek werd mede mogelijk gemaakt door:
Amsterdams Fonds voor de Kunst
Blaise Pascal Fonds
Van Coeverden Adriani Stichting

ISBN 978 90 263 6549 2

© 2023 Marc van Dijk

Omslagontwerp Marry van Baar

Typografie binnenwerk Bart van den Tooren

Omslagillustratie © Roos Koole / ANP Xtra

Foto auteur © Bert Wisse

Verspreiding voor België:
Veen Bosch & Keuning uitgevers nv, Antwerpen

Aanschijn der aarde, wie zal jou vernieuwen?
Hij die alles zal zijn in allen, heeft ons bestemd om,
aarde, jouw aanschijn te vernieuwen.

‘De tafel der armen’, 1983

In dagen die nog komen zal het zijn:
dat zwaarden worden omgesmeed tot ploegen,
je leert de oorlog af, je snoeit je wijnstok
en strekt je in de schaduw van je bomen.
En niemand schrikt meer wakker in de nacht
en niemand vreest nog voor een nieuwe morgen.

‘Lied van Micha’, 2003

De hemel vol vogels en sterren
nu is het even genoeg

‘Lied van de zevende dag’, 2023

INHOUD

Proloog 9

I 1933-1952

- 1 De verteller 18
- 2 De razzia 28
- 3 Gered 37
- 4 De burcht 45

II 1952-1966

- 5 Niet naar Japan 60
- 6 Eerste lied 74
- 7 De keukentafel van bisschop Bekkers 86
- 8 Priester 95
- 9 De ronde tafel 106
- 10 Vaders dood 122

III 1966-1970

- 11 Verliefd 130
- 12 Hoge druk 144
- 13 De toespraak 159
- 14 Naar Rome 174
- 15 Getrouwd 182

IV 1970-2002

16	Opnieuw beginnen	198
17	<i>Huis waar alles woont I: De Populier</i>	212
18	Eén seconde razend	225
19	Uit elkaar	242
20	Vrienden	256
21	<i>Huis waar alles woont II: De Populier-Balie</i>	268
22	Paus, vreemdeling, wijze	277
23	<i>Huis waar alles woont III: De Rode Hoed</i>	296
24	Tjeerd, Trijntje	312

V 2002-2023

25	Claus	324
26	Lijstduwer	340
27	De graal	352
28	<i>Huis waar alles woont IV: De Nieuwe Liefde</i>	365
29	Laatste lied	376

Epiloog 387

Verantwoording en dankwoord	397
Bibliografie	400
Prijzen en onderscheidingen	406
Geïnterviewde personen	407
Bronnen, noten en fotoverantwoording	411
Personenregister	429

PROLOOG

Zaterdagmiddag 15 april 2023. De Westerkerk aan de Amsterdamse Prinsengracht stroomt vol. Het is de dag van de uitvaart van Huub Oosterhuis. Na de dienst zal zijn lichaam een laatste tocht maken, per boot over de grachten en de Amstel, naar begraafplaats Zorgvlied.

De laatste gasten arriveren in de monumentale protestantse kerk en gaan zitten op een gereserveerde plaats. Prins Constantijn en de prinsessen Laurentien en Mabel. Frits Goedgedrag, oud-gouverneur van de Nederlandse Antillen. Her en der zitten (oud-)politici, zoals Jan en Lillian Marijnissen, Anja Meulenbelt, Hans Spekman en Felix Rottenberg. Er zijn ook dominees, priesters en een bisschop. Er zijn journalisten, schrijvers, bekenden uit allerlei vakgebieden: Désanne van Brederode, Candy Dulfer, Frank Boeijen, Gerda Havertong. Er zijn fans van het eerste uur, mensen die soms al vanaf hun jeugd met Oosterhuis' werk leven. Ruim duizend hebben er een plaats gevonden.

Uit het orgel klinken de eerste, lichte tonen. Dan zingt een koor van mannenstemmen: *'Requiem aeternam dona eis, Domine. Et lux perpetua luceat eis.'*

In het middenpad wordt door acht mannen een eenvoudige houten kist naar binnen gedragen.

Is het eigenlijk niet vreemd om deze kerkvernieuwer te onthalen met Latijn?

Zonlicht breekt door. De kist met daarin het lichaam van Oosterhuis wordt op enige afstand gevolgd door zijn vrouw Colet van der Ven, stevig ingeklemd tussen zijn zoon Tjeerd en zijn dochter Trijntje. Daarachter: naaste familie, zes kleinkinderen, nog volop in de groei, de oudste is achttien, de jongste zeven.

Wat heeft deze priester, theoloog en dichter teweeggebracht, dat naast zijn intimi deze zo uiteenlopende bekenden en onbekenden hier als vanzelfsprekend willen zijn?

Om nog maar te zwijgen van duizenden kijkers die thuis klaarzitten voor een livestream. Later bleek die livestream niet te werken, maar op YouTube werd de uitvaart alleen al in de eerste drie maanden 180.000 keer teruggekeken.

Zijn dood was opmerkelijk groot nieuws. Vanaf de ochtend werd er aandacht aan besteed op Radio 1; Oosterhuis was de opening van het *NOS Journaal* van acht uur en het eerste item bij talkshow *Opr*.

Het feit dat hij stierf in het paasweekend hielp wel mee. Doorgaans dagen waarop er, in elk geval in het binnenland, weinig gebeurt. Bovendien kon de symbolische timing van dit sterfgeval zelfs in een postchristelijke samenleving geen eindredacteur ontgaan. Huub Oosterhuis overlijdt op eerste paasdag? Dat is hoe dan ook een verhaal.

Maar de bijkans goddelijke timing was uiteraard niet het enige wat zijn dood nieuwswaardig maakte. Wat voor memorabele dingen had deze man gedaan dat zijn dood een journaalopening was? Dat overkomt doorgaans alleen staatslieden of heel grote kunstenaars.

Hij was een goede vriend van het koningshuis, dat was breed bekend. Alleen al doordat hij in 2002 de overdenking had gehouden tijdens de uitvaart van prins Claus, voor het oog van bijna heel stilstaand Nederland. De manier waarop hij dat deed had bij velen diepe indruk gemaakt. Bindend, richtinggevend en troostend tegelijk.

Maar ook dat was niet het hele verhaal. Hij was de vader van Tjeerd en Trijntje Oosterhuis, natuurlijk, maar wat was hij daarnaast nou, priester of dominee? Daar waren de meeste mensen niet helemaal zeker van. Laat staan dat ze wisten hoeveel poëziebundels en boeken hij heeft

gepubliceerd (ruim tachtig). En hoeveel liederen bovendien (circa zeventienhonderd), waarvan sommige in het hart gedragen worden door kerkgangers van links tot rechts, van katholiek tot protestants, en door allen die aan dat verschil voorbij zijn. En door mensen die eigenlijk zelden of nooit naar een kerk gaan, maar die elders geraakt worden door zijn liederen (tegenwoordig ook op Spotify) en zijn gedichten en essays, of zijn stem. Altijd is er een spirituele denker en dichter aan het woord die eigenlijk volop inzet op de *praxis*, de praktijk. Oosterhuis' werk heeft weliswaar mystieke trekken, maar zijn missie is zo concreet als maar kan: rechtvaardigheid en vrede. Zoals verwoord in een liedtekst: 'Dat wij medicijnen vinden/ tegen het ondraaglijk lijden./ Dat de groten dezer aarde/ zich bekeren tot de armen.'

Zijn religieuze of zelfs profetische kant is bij een grote groep adepten bekend. Voor hen is Oosterhuis iemand die woorden heeft gevonden voor dat wat moeilijk te verwoorden is, en valt zijn naam deels samen met die woorden. Een moreel voorbeeld, een slijpsteen voor het geweten, soms een charismatisch figuur, altijd inspirerend. En ongemerkt van dichtbij gekend via zijn liedteksten, die universeel zijn maar die evengoed verwijzingen bevatten naar zijn persoonlijke leven – zijn verlangens, zijn angsten, zijn vroege en late liefdes, zijn hoop. Zoals Trijntje Oosterhuis zegt, in een interview voor dit boek: 'Ik lees die liedjes ook als zijn eigen wensen die hij uitspreekt naar zichzelf, vragen die hij aan zichzelf stelt. Op een liturgische manier, maar het begint bij hem.'

Het is alsof er twee Huub Oosterhuizen zijn. De Oosterhuis die als publiek figuur ineens in het nieuws kon komen omdat hij stelde dat koningin Beatrix in haar kersttoespraak door premier Rutte gecensureerd werd. Een media-persoonlijkheid, een interviewgast, spreker, activist en lijstduwer, die niet zelden de aandacht wist te trekken. Altijd – ook bij de kwestie rond de vermeende censuur van Beatrix – had zijn bijdrage een morele dimensie. Als lijstduwer van de SP kon hij fel van leer trekken. Hij was voor geen enkel publiek conflict bang, misschien doordat hij in 1969, op zijn vijfendertigste, het duel van zijn leven had uitgevochten: het celibaatsconflict. Voor het oog van de wereldpers had hij de rooms-katholieke kerk aangeklaagd, als een

hedendaagse Luther. Het kwam nooit meer helemaal goed tussen zijn moederkerk en hem. Zijn liedjes werden overal gebruikt, maar raakten tegelijkertijd omstreden. Voor conservatieven werd hij ‘een symbool voor de polarisatie in de katholieke kerk’, zei priester Antoine Bodar in reactie op zijn overlijden: ‘Er was een periode dat men in de katholieke kerk zei: “Maak van mijn huis, lieve heer, geen Oosterhuis.”’ En wat te denken van bisschop Wiertz, die verklaarde dat Oosterhuis ‘de katholieke leer bestreed’?

Naast die antagonistische publieke verschijning is er de Oosterhuis die als dichter via zijn liedteksten voor onnoemelijk velen een religieus kompas werd, een wegwijzer, een herverteller van het Bijbelse verhaal. Een theologische literator die in zijn categorie op tamelijk eenzame hoogte verkeert. Zoals pater Jan van Kilsdonk, zijn eerste leermeester, het uitdrukte: ‘Oosterhuis is de maker van de Nederlandse liturgie in alle kerken. In dat genre is hij de grootste vernieuwer van de laatste vijftienhonderd jaar. Natuurlijk is dat werk wat ongelijk, maar over het algemeen is het zeer diep en zeer eenvoudig. Sommige van zijn liederen evenaren de zuiverste liturgische teksten die ooit geschreven zijn.’

Begrafenisondernemer Clemens Bouwens begeleidt de naaste familieleden naar hun plaatsen op de eerste rij. Daarna loopt Trijntje naar voren, in een blauwe jurk die doet denken aan een gewaad. Ze stapt voorzichtig het podium op, het orgelspel is net gestopt. Iedereen staat nog, er valt een gedragen stilte. Dan zingt ze a capella: ‘Ken je mij? Wie ken je dan? Weet jij mij beter dan ik?’

Bij die laatste woorden draait ze haar hoofd naar de kist. Dan kijkt ze weer rond en zingt: ‘Ken je mij? Wie ben ik dan? Weet jij mij beter dan ik?’

Terwijl haar zang nog net niet helemaal is weggestorven in de lichte, hoge gewelven, laat dirigent en componist Tom Löwenthal met een gebaar de piano aanslaan. Vervolgens klinken er een klarinet en een twaalfkoppig strijkorkest, in een opwekkende intro, een melodie die klinkt als een hit van Vivaldi. Dan zingt een tachtigkoppig koor, voor de gelegenheid spontaan samengesteld uit drie Amsterdamse Oosterhuis-koren: ‘Wees hier aanwezig, woord ons gegeven/ dat ik u horen mag, met hart en ziel.’ Ten slotte klinkt het meermaals

herhaalde, euforische refrein: ‘Wek uw kracht en kom ons bevrijden.’

Het wordt zó goed en uit volle borst meegezongen dat menigeen verbaasd om zich heen kijkt, glimlacht of huivert, en, zanger of niet, probeert mee te zingen. Even is er dankzij de stuwende, krachtige muziek een ontsnapping uit de rouw, een muzikale ontlasting. Is dit waar de dichter op doelde als hij de waarde van zingen benadrukte?

‘Welkom u allen bij dit afscheid van Huub Oosterhuis,’ zegt voorganger Kees Kok. ‘Intens dierbare echtgenoot, bevlogen, liefdevolle vader en schoonvader, opa en broer, en vriend, grote voorganger en woordvoerder. En dichter van duizend liedjes.’

De kleinkinderen komen naar voren om zes kaarsen rond de kist te ontsteken, met de vlam van de paaskaars. Kees Kok spreekt met ze af dat deze vanaf nu de *Opaaskaars* heet, omdat Opa met Pasen overleden is.

Het eerste lied was van Tom Löwenthal, het tweede is ‘Doe mij binnengaan’, uit een requiemmis van Antoine Oomen. Beide componisten voeren hier hun eigen werk uit, Löwenthal dirigerend, Oomen op de piano, naast anderen. Een laatste eerbetoon aan de dichter die hen zoveel werk heeft doen maken.

De musici en componisten hebben van al Oosterhuis’ metgezellen de oudste papieren. Zelfs na zijn dood zullen ze om voorrang strijden als er een nieuwe tekst van hem beschikbaar komt. Het mag een klein wonder heten dat na het pionierswerk van Bernard Huijbers twee componisten van minstens hetzelfde kaliber klaarstonden – of eigenlijk, zelfs van een nog hoger niveau – met dezelfde bereidheid om hun talent bijna exclusief te wijden aan de vernieuwing van de liturgie. Componisten die bovendien de visie deelden dat de vernieuwing in die roerige jaren zestig en zeventig geen radicale breuk met de traditie moest zijn, door bijvoorbeeld pop of rock te gaan maken – het beruchte drumstel-in-de-kerk-effect. Zij voelden aan dat de muziek beter een eerste of hernieuwde kennismaking met de traditie kon zijn, net als Oosterhuis’ teksten dat waren.

Ze hebben ieder een eigen stijl. Huijbers, die met zijn eenvoudige traditionele liederen ‘het volk’ wilde laten zingen. De eigenzinnige en artistiek zeer begaafde Tom Löwenthal, die geliefde kerkelijke meezingers wist te maken, maar ook gewaagde Weill- en Eisler-achtige muziek-

stukken. En de virtuoze Antoine Oomen, die met ruim vierhonderd composities de anderen qua productie overtreft, en wiens psalmmelodieën en gezangen soms klinken alsof ze al eeuwen bestaan. Löwenthal en Oomen hebben beiden een imposante hoeveelheid albums gemaakt, opgenomen met indrukwekkende koren en orkesten die ze zelf dirigeren. Veel hiervan wordt goed beluisterd. Bovendien wordt dit repertoire nog steeds wekelijks overal en nergens gezongen. Dat is de bestaansreden van dit oeuvre: *dat het gezongen wordt*. Zonder de muziek van deze componisten zou Oosterhuis' werk niet resoneren.

En dan is er de laatste tien, twintig jaar nog een compleet nieuwe tak bij gekomen: pop- en kleinkunst, en zelfs soul. Dochter Trijntje sprong in het diepe, verkende zingend nieuwe wegen. Zoon Tjeerd maakte composities die het werk van Oosterhuis lichter doen klinken en die zijn teksten zingbaar maken voor artiesten als Paul de Leeuw, Huub van der Lubbe, Berget Lewis en zijn eigen vrouw Edsilia Rombley.

Na de eerste lezing, uit het boek Openbaring – visioen van 'een nieuwe hemel en een nieuwe aarde' – betreden Tjeerd, Trijntje en Edsilia het centrale podium. Tjeerd neemt plaats achter de vleugel en speelt de intro van 'Klankresten', muziek die hij componeerde toen hij eenentwintig was. De twee schoonzussen houden elkaar vast terwijl ze zingen:

Klankresten van een onvoltooid verhaal.
Steenlettergrepen, sporen in woestijnzand.
Lichtwoorden, ooit ontvangen, maar van wie.
Hij zal niet slapen, aller zielen hoeder.

Opnieuw zingt de hele kerk uiteindelijk mee.

Het is tijd voor de tweede 'voorlezing', dit keer door Bijbelwetenschapper Alex van Heusden, met wie Oosterhuis onder andere de complete Thora vertaalde en de vertalingen maakte die hier gebruikt worden. Dit slotfragment uit het boek Deuteronomium gaat over Mozes, die sterft zonder het beloofde land te hebben betreden. Een verwijzing naar het leven van Oosterhuis?

Er volgen twee liederen die afkomstig zijn uit de *Missa Solemnis*, een uitgebreid muzikaal omlijste liturgie van Oosterhuis en Löwenthal.

Beide liederen zijn gebaseerd op de Bijbelse profeet Jesaja. Het eerste gaat over een God (al valt dat woord niet) ‘die de aarde boetseerde, grondvestte, vasthoudt,/ die haar niet geschapen heeft als een chaos.’

Het tweede lied lag Oosterhuis tot op het laatst zeer na aan het hart, weet Trijntje. ‘In de dagen voor zijn dood heb ik dit nog voor hem gezongen, op zijn kamer in het hospice. En dan was hij heel precies aan het luisteren en aanwijzingen aan het geven over hoe ik het moest zingen. Het roerde hem hevig; het gevoel dat iets of iemand je draagt en er zal zijn – Eerste en Laatste.’

Hoor mij, rest van Israël, nog in leven:
Opgetild heb ik jou, vanaf je geboorte.
Opgetild, op mijn schouders en je gedragen.
Nog als je oud en grijs bent, zal ik je torsen.
Niets van wat ik gezegd heb zal ik niet doen.
Een en dezelfde ben ik. Eerste en Laatste.

Oosterhuis was een *rebel with a cause*. Hij wist waar we het over moesten hebben: over mensen in de verdrukking. Altijd bleef hij verontwaardigd, met name over onze omgang met vluchtelingen. Maar ook over het complete systeem waar we in leven, de wereld zoals wij die hebben ingericht – hij noemde dat ‘de gevestigde chaos’. Een slavernijstelsel, ‘aanbidding van de ongeremd vrije markt’, die ten koste ging van de aarde en het grootste deel van haar bewoners. Oud-premier Ruud Lubbers, die hij persoonlijk kende, noemde hem ‘de Huub van de Woede’. Oosterhuis vond dat christelijke politici zoals Lubbers zijn profetische woede onvoldoende deelden. Ook met andere premiers, zoals Joop den Uyl en Wim Kok, had hij trouwens persoonlijke gesprekken.

Hij werd weleens ‘de paus van Amsterdam’ genoemd, soms spottend, soms serieus. Een bijnaam die de titel vormde van een eerdere versie van deze biografie. Om deze bijnaam kon Oosterhuis zelf minzaam glimlachen. Hij wist: er school een kern van waarheid in. Alleen al wat betreft zijn stijl. Zoals een bestuurslid van Oosterhuis’ stichtingen zegt: ‘Huub troont’. Hij had na de breuk met Rome zijn eigen kerk. Priesters, bisschoppen en kardinalen hebben allemaal nog iemand boven zich.

Maar Huub Oosterhuis had nooit iemand boven zich. Als er een stoet was, dan liep hij voorop, zoals ook zijn jongere zus Eugenie in haar toespraakje memoreert. Waar kwam dat vandaan?

Het is de beurt aan Jonas van den Eeden, oudste kleinzoon, om de derde en laatste lezing te houden. ‘Opa is opgegroeid in de Rivierenbuurt in Amsterdam. Ook ik heb in deze buurt een deel van mijn jeugd doorgebracht. Hij echter onder heel andere omstandigheden dan ik.’

Hij leest Oosterhuis’ autobiografische gedicht ‘Rivierenbuurt’:

Oorlog. Vroeg in de morgen
langs nog verduisterde ramen
mijn hand in zijn hand
in zijn jaszak
de synagoge voorbij

kwamen wij in de Thomaskerk
daar brandden twee kaarsen

Vlak boven het altaar
Een glas-in-loodraam –
Daarboven – wist ik,
Begon de hemel –
zal ik erdoor klimmen?

Moet je nog veertig jaar
zei mijn vader,
lopen voor je bij God bent

blijf toch bij ons.

‘Huub is gebleven, nog wel tweemaal veertig jaar,’ klonk het even later. Tweemaal veertig jaar, het dubbele dus van Mozes. Hoe is het Oosterhuis in die negen plus tweemaal veertig jaar vergaan, met die, het grootste deel van de tijd, flinke stoet achter hem? Hoe is hij geworden wie hij werd? En heeft hij gevonden wat hij zocht?

I

1933-1952

1

DE VERTELLER

Ik ben geboren op 1 november, Allerheiligen, in het Onze Lieve Vrouwe Gasthuis in Amsterdam in 1933, het Hitler-jaar. Het was één uur 's nachts en het onweerde. Mijn vader zei altijd op mijn verjaardag: 'Daar kwam hij aan, onder donder en bliksem.'

(INTERVIEWFRAGMENT)

Wat gebeurde er met de wereld, toen ik werd gegeven in de schoot van mijn moeder? Ik werd verwekt rond 30 januari en geboren op 1 november 1933.

Op 30 januari 1933 werd Hitler rijkskanselier van Duitsland. Op 1 november werden de 'cultuurkamers' opgericht: totale censuur op cultuur en kunst en iedere vorm van vrije meningsuiting. In die negen maanden voor mijn geboorte werd Duitsland tot Hitler-Duitsland en de weg naar Auschwitz geplaveid.

(IK VERSTA ONDER LIEFDE, 2011)

Twee keer Huub Oosterhuis aan het woord. Eerst als geïnterviewde, daarna als schrijver. Als je hem vraagt naar zijn geboorte, kun je ervan uitgaan dat het antwoord de naam Hitler bevat. En dat niet alleen: het ene verhaal wordt als vanzelf aan het andere gekoppeld. Het begint in het Onze Lieve Vrouwe Gasthuis, en een paar zinnen verder eindigt het in Auschwitz. Tussendoor passeert er een psalmcitaat: hij 'groeide' niet als ongeborene – nee, hij 'werd gegeven in de schoot' van zijn moeder; zie psalm 139, een psalm die Oosterhuis in meerdere gedichten en liederen verwerkte.

Oosterhuis is een bedreven verteller. En zoals dat geldt voor de meeste vertellers, zijn de kale feiten hem niet genoeg. Hij wil *verdichten*. Zodra hij herinneringen ophaalt, gaan toevalligheden klinken alsof er een plan achter zat, of op z'n minst alsof er een betekenisvolle samenhang is. Het onweerde toen hij geboren werd. Natuurlijk onweerde het.

Hij volstaat niet met de mededeling dat hij opgroeide in een tijd van oorlogsdreiging; hij vermeldt een specifieke, historisch beladen datum. En twee gebeurtenissen: het feit dat Adolf Hitler op 30 januari aan de macht kwam, en het gegeven dat hij zelf rond die datum verwekt is – een oncontroleerbaar 'feit', al heeft hij het nog bij zijn moeder nagevraagd, zegt hij. Twee op zichzelf staande gebeurtenissen, die zo toch iets met elkaar te maken krijgen.

Zulke constructies zijn een vorm van mythologisering. Om precies te zijn: zelfmythologisering, want het is de hoofdpersoon zelf die geladen woorden gebruikt, gebeurtenissen omkleedt met duiding, veelzeggende details en literaire of Bijbelse verwijzingen. Daarmee ontstaat een extra betekenislaag, naast de strekking van het verhaal en de eventuele boodschap die de verteller probeert over te brengen. In zijn neiging om 'sterke verhalen' te vertellen zegt Oosterhuis, bedoeld of niet, ook iets over zichzelf. Iets wat op een andere manier, door een ander, niet te vertellen is.

In dit boek, dat voor een groot deel gebaseerd is op interviews met de hoofdpersoon, zal Oosterhuis' manier van terugkijken onverduld worden getoond. Niet als dé waarheid, maar als de waarheid zoals de hoofdpersoon die vertelt. Deze basis van Oosterhuis' eigen verhalen zal op plaatsen waar dat nuttig en relevant is worden geconfronteerd met analyse, schriftelijke bronnen en verhalen van anderen.

'Ik ben geneigd om jeugdherinneringen te interpreteren aan de hand van dingen die later *worden*,' zegt Oosterhuis. 'Ik herinner me mijn jeugd op die manier. Zo doet de Bijbel dat ook. Het latere verloop van het verhaal wordt geprojecteerd in de aanloop ervan. Ik denk dat je je de dingen niet voor niets herinnert. Er zijn dingen die weg

zijn. Er zijn dingen die ik heb opgeslagen, die ik heel vroeg beleefd heb als pars pro toto. Als aanwijzingen.’

Oosterhuis heeft nooit een autobiografie geschreven, en toch is hij een ervaren autobiograaf. In een van zijn latere boeken haalt hij herinneringen op aan overleden dierbaren: *Waar onze doden zijn* (2013). Terugkijken is een rode draad in zijn oeuvre: in essays, preken, gedichten en zelfs in sommige liederen heeft hij gebeurtenissen uit zijn leven verwerkt. Veel herinneringen heeft hij al zo vaak verteld dat ze zoals hij zelf zegt ‘verhalen zijn geworden’.

Zoals een scène die hij nu als volgt beschrijft: ‘Een van mijn vroegste herinneringen – ik was drie, denk ik – speelt zich af in het huis van mijn oma en opa van moederskant. Later hebben mijn ouders nog in dat huis gewoond. Ik niet. Er was een feestje. Ik denk ter gelegenheid van mijn heerroom, een priesterbroer van mijn moeder, hij was redemptorist. Mijn broer zong een liedje, “Ik zag twee beren broodjes smeren”. Ik riep: “Dat kan ik ook!” Ik ben op de tafel gaan staan, tussen de borden en de messen en de vorken. En ik heb gezongen.’

De anekdote is ook te herkennen in een gedicht uit 1965:

Ik zag al woorden gaan
boven de horizon
toen ik een kind was
ik wilde groot maken

wat ik gehoord had
en kijk daar stond ik dan
boven op tafel
boven de spijzen uit

zingende roepende
iedereen lachte maar
en ook ik zelf wist niet
wat het betekende.

Doordat het gedicht verscheen in een bundel waarin de eucharistie en de ‘roeping’ van de priester centraal staan, wekt de herinnering